

Investícia do školstva je investíciou do ekonomiky

Z naliehajev potreby poznávať cesty vývoja a aktívne ich ovplyvňovať sa zrodila jedna z najmladších vedných disciplín – futuroológia. S jej pomocou možno odhaľovať, aké dlhodobé dôsledky môžu mať súčasné rozhodnutia, aké problémy nás čakajú v najbližších desaťročiach. Futuroológovia sú teda jedni z najlepšie informovaných ľudí v spoločnosti. K nim patrí na Slovensku Ing. Ivan Klinec z Ekonomického ústavu SAV.

Zaoberá sa predovšetkým problematikou civilizačnej transformácie a prechodu k informačnej spoločnosti. Napísal viacero kníh, pri ďalších bol spoluautorom. Patria sem napríklad *Na prahu civilizácie Tretej vlny: Futurologické reflexie 1991 – 2002*, *Trendy 2007* alebo *Infomatizácia ekonomických objektov v informačnej spoločnosti*. Je autorom viac ako 400 odborných a popularizačných článkov v našej a zahraničnej tlači a autorom učebnice futurologie pre študentov Univerzity Palackého v Olomouci, kde externé vyučuje.

Okrem toho je predsedom Futurologickej spoločnosti na Slovensku, členom predsedníctva Občianskej futurologickej spoločnosti v Prahe, členom predsedníctva Slovenskej asociácie pre Rímsky klub a členom medzinárodných organizácií World Future Society a World Transhumanist Association.

Ing. Ivan Klinec – ekonóm, prognostik a futuroológ, sa s čitateľmi Učiteľských novín podielil o svoje názory na výchovu, vzdelávanie a ich súčasné i budúce miesto v spoločnosti.

Pán inžinier, ste autorom scenárov *Slovensko 2020*, *Slovensko 2025*, *Slovensko 2038*, *Slovensko – EÚ 2025*, *Európa 2038*, *Svet 2038* a ďalších prognostických pohľadov. Aké miesto v nich prináleží vzdelaniu, škole, školstvu?

Keď sa robia prognózy budúceho vývoja, vzdelanie je v nich – a vždy bolo – kľúčovým a rozhodujúcim faktorom rozvoja spoločnosti i úspechu ekonomiky. Možno neuskodí pripomenúť v tejto súvislosti slová klasikov: Veda je moc, poznanie je moc. Ak chce v súčasnosti akákoľvek spoločnosť prosperovať na úrovni doby, na úrovni 21. storočia, keď chce naša ekonomika konkurovať svetu, musí investovať v prvom rade do vzdelania. Je to základ ekonomického úspechu, základ civilizačného pokroku, základ vyspelosti spoločnosti.

Sú Slováci vzdelaný národ, majú v úcte vzdelanie?

Ja si myslím, že sme vzdelaní, ale vzdelávací systém, ktorý máme, nám neposkytuje také vzdelanie, aby sme sa mohli vo svete uplatniť v plnej miere. Základným problémom nášho vzdelávacieho systému je finančná podvýživa. Tým sa tento systém marginalizuje, posúva na okraj spoločnosti. Kvalitné vzdelanie je dnes kľúčovou vecou úspechu.

Roku 2014 si pripomíname štvrtstoročie novembra 1989. Ako vnímate toto obdobie z hľadiska nárastu či poklesu významu vzdelanosti v našej spoločnosti?

Vzdelanie u nás za toto obdobie dost upadlo. Vzdelávací systém trpí nedostatkom financií a je dlhodobou riadený dosť administratívne. Sústreďujeme sa viac na vykazovanie, administratívu, a nie na skutočnú kvalitnú prípravu ľudí. Máme vysokú nezamestnanosť. Ak chceme, aby sa človek v dnešnom svete uplatnil, musí mať dobré vzdelanie. Musí mať nielen dobré základné vzdelanie, ale aj špecifickú odbornosť, aby si našiel svoju pracovnú pozíciu. Buď aby sa zamestnal, alebo podnikal, či niečo vymyslel. Vzdelávacie inštitúcie, ktoré sú tu aj dnes, neposkytujú v dostatočnej miere vzdelanie, aké človek na tieto aktivity potrebuje.

Roku 2011 bola v Budapešti založená prvá svetová univerzita pre globálny posun s názvom Univerzita Giordana Bruna. Dnes má pobočky na všetkých kontinentoch. Založil ju maďarský futuroológ a vizionár Ervin László s tým, že vo svete je obrovské množstvo mladých ľudí, ktorí nemajú zodpovedajúce vzdelanie a treba im ho pomôcť získať. Hovoril až o 700 miliónoch ml-

dých ľudí, ktorí by sa mohli aj prostredníctvom tejto univerzity vzdelávať, ale nevzdávajú sa, pretože na to nemajú peniaze.

Ervin László prišiel s nápadom, že technológie, ktoré má ľudstvo k dispozícii, najmä internet

„Možno neuskodí pripomenúť v tejto súvislosti slová klasikov: Veda je moc, poznanie je moc. Ak chce v súčasnosti akákoľvek spoločnosť prosperovať na úrovni doby, na úrovni 21. storočia, keď chce naša ekonomika konkurovať svetu, musí investovať v prvom rade do vzdelania. Je to základ ekonomického úspechu, základ civilizačného pokroku, základ vyspelosti spoločnosti.“

a s ním spojené technické prostriedky, sa dajú v kombinácii s „kamenou“ inštitúciou využiť na zlepšenie vzdelanosti množstva ľudí pri oveľa nižších nákladoch. To by mohlo pomôcť napríklad aj tým 700 miliónom mladých bez vzdelania, aby získali potrebné kompetencie pre trh práce. Mohli by získať vzdelanie a v dôsledku toho sa o seba postarať. László súčasne podotkol, že vzdelanie, ktoré sa dnes na väčšine miest sveta poskytuje, nie je adekvátne tomu, čo si vyžaduje život v zmenenej globalnej realite. Svet sa zmenil a tejto zmene sa musí prispôbovať aj vzdelanie a cesty k jeho dosahovaniu. Bola teda vytvorená prvá svetová univerzita pre globálny posun, takto ju László nazval. A prečo to spomínam? Predovšetkým preto, že problém vzdelania a jeho miesta v živote ľudí je cezhraničným a celosvetovým problémom a témou a tiež hlavným kľúčom k riešeniu problémov zamestnanosti a ekonomiky.

Aké fakulty má táto univerzita a kde má svoje pobočky?

Univerzita Giordana Bruna pre globálny posun má štyri fakulty – filozofie a náboženstva, medzinárodných vzťahov a komunikácie, ekonomie, administratívy a udržateľnosti a umenia a kultúry. Fakulty sú pomenované po významných vedcoch a mysliteľoch minulosti – Thomasovi Morovi, Erazmovi Rotterdamskom, Leonardovi da Vinci a Richardovi Buckminsterovi Fullerovi. Má svoje pobočky v rôznych krajinách sveta na všetkých kontinentoch, štúdiom je otvorené pre všetkých a ročne stojí 120 dolárov. Je to prvá on-line univerzita na svete a jej ambíciou je zmeniť svet. Univerzita vznikla roku 2011, a je teda novým projektom. Možno očakávať, že podobných sa objaví v najbližšom čase viac. V Čechách ani na Slovensku svoju pobočku nemá, ale má pobočky v Južnej Amerike, Afrike a inde.

Ako je vnímaná všeobecná kvalita a najmä vhodnosť či účelnosť vedomostí, ktoré sa dnes učia vo svete?

V poslednom čase sa objavili názory – najmä z ekonomických kruhov západnej Európy – že to, čo sa dnes učí v školách napr. v odbore ekonomia, je zastarané a nepomáha fungovaniu ekonomiky. Dôkazom je terajšia kríza, ktorá vlastne overila funkčnosť vzdelania ľudí. Neraz sa žiaci učia, čo je v učebniciach, len preto, že autori učebníc napísali texty veľmi subjektívne, bez ohľadu na skutočné potreby a víziu potrieb vedomostí žiaka či študenta.

S tým sa napokon môžeme stretnúť aj u nás – to, čo sa učí, je neraz neplatné, nefunkčné a absolventi s tými vedomosťami po príchode do praxe nevedia reagovať na potreby v zamestnaní. Problémom je, že ani politici či ekonómovia neraz nevedia reagovať na krízu a potreby jej zvládania, nemajú stratégiu.

Čím to je, že krajiny nedokážu reagovať na potreby praxe, života, pragmatické zadania života?

Možno je to dané aj tým, že u nás sa robila vlastnícka transformácia ekonomiky a zabudlo sa na civilizačnú transformáciu. Abstrahovalo sa od civilizačných zmien a od technológií. Dnes po dvadsiatich piatich rokoch môžeme porovnať, ako zvládli procesy zmien postkomunistické krajiny a ktoré z nich sa vyrovnávajú s problémami najlepšie.

Sú však aj krajiny, kde prešli v krátkom čase veľmi pozitívnym a progresívnym vývojom. Ktoré by sme mohli vyzdvihnúť najviac?

Zaujímavosťou je dianie v Číne, ktorá je dodnes považovaná za komunistický štát. Čína prijala v poslednom období dva strategické programy v oblasti vzdelávania. Ich hlavným cieľom je dostať vzdelanosť Číňanov na svetovú úroveň. Jeden z programov sa volá 211 a podieľa sa na ňom 112 univerzít, druhý sa volá 985 a Čína si cez ne dala za strategickú prioritu pozdvihnúť úroveň ekonomiky prostredníctvom pozdvihnutia vzdelania. Ak by sme veci trochu zjednodušili, ide v nich najmä o to, aby Číňania ovládali svetové jazyky, predovšetkým angličtinu, ale aj iné jazyky, aby ovládli všetky kľúčové vedné odbory, ktoré sa vo svete progresívne rozvíjajú, aby vedeli v danej oblasti komunikovať a aby získali celkovo kvalitnejšie vzdelanie.

Čína ide razantne dopredu. Zoberme si rast prestíže ich univerzít, permanentne sa posúvajú v rebríčkoch kvality nahor, dochádza k posunu vo vede a vedeckom výskume, napr. dnes majú na Mesiaci pohyblivé vozidlo Neftitový králik, a Čína prikladá všeobecne v stratégii svojho rozvoja veľký a kľúčový význam vzdelanosti. Je to dané aj odlišným pohľadom na stratégiu rozvoja. V našich zemepisných šírkach sa robil pokus o netechnologický rozvoj spoločnosti, ktorý sa skončil neúspechom, a ázijské krajiny, ktoré idú výrazne dopredu, postavili svoj úspech na rozvoji technológií, vedy, vzdelania a výskumu. To je aj príklad Kórejskej republiky, ktorá bola v šesťdesiatych rokoch na úrovni Ghany. Československo ako priemyselná krajina patrilo vtedy do prvej skupiny krajín, Kórea bola medzi zaostalými a rozvojovými ekonomikami.

Dnes sa svet zmenil. Krajiny, ktoré sa adaptovali na informačný vek, tvoria prvú skupinu úspešných, my sme až v druhej skupine a, paradoxne, sme závislí aj od Kórey a jej investícií. Kórejská republika považuje vedu za hlavný faktor ekonomického úspechu. Má rozvojový program, strategickú iniciatívu s názvom 577, čo je skratka pre 5-percentný podiel z rozpočtu do vedy, 7 kľúčových oblastí rozvoja, v ktorých chce konkurovať najlepším, a cieľ dostať sa medzi 7 najvyspelejších krajín sveta. Od pozície, keď bola na úrovni Ghany, prešla Kórea veľký kus cesty. Treba povedať, že tak v Číne, ako aj v Kórejskej republike zohral veľmi dôležitú úlohu pohľad do budúcnosti a pohľad na budúcnosť.

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

ROZHOVOR S
IVAN KLINCEC Rozhovor s osobnosťou

na myslí, že nežije preto, aby všetko vlastnil, aby získal čo najviac majetku a ostatní nech aj zahynú, ale je tu preto, aby vytváral civilizáciu, za ktorú sa nemusí hanbiť. Jeden človek o budúcnosti povedal, že by sme mali mať stále na mysli, ako by vyzeral svet v zmenšenej podobe, ako jeden štát. Aký by bol takýto štát dnes? Bol by to štát tretieho sveta – podľa percentuálneho zastúpenia by v ňom žilo iba mizivé percento superbohatých a prevažnú väčšinu by tvorila stredná vrstva a najmä chudobní ľudia, čo je vlastne veľká hanba našej civilizácie. Otázkou je, čo by mala v takejto situácii robiť dobrá vláda. Tia by sa mala v prvom rade snažiť pozdvihnúť ľudí, aby nebolo chudobných, aby ľudia nehľadovali, aby sa dostali na vyššiu úroveň. Problém tohto sveta je teda spojený s etikou. Každý by mal mať súbor zásad správania, ktoré ho budú sprevádzať životom, ktoré bude dodržiavať a tým robiť spoločnosť humánnu a dobrou. To bolo charakteristické pre všetky minulé a zväčša aj súčasné duchovné systémy, ktoré pomáhali tomu, aby sa ľudia mohli naozaj nazývať ľuďmi. Nepokradnúť, nezabiť či pomáhať bližnému sa objavuje azda vo všetkých náboženstvách.

V dejinách boli aj celé epochy, keď sa presadzovali všeľudské hodnoty. K takým patrilo napríklad obdobie osvietenstva, keď mal človek používať najmä rozum, ale mal ho používať tak, aby súčasne dodržiaval etické princípy. To charakterizuje človeka, to charakterizuje civilizáciu – že sa nemusí hanbiť za seba, svoje činy a život, ktorý žije. Výsledkom civilizácie by malo byť, že ľudia sú vzdelaní, že sú na nejakej úrovni a že dodržiavajú určitú etiku, že človek nie je človeku vlkom, ale ľudia spolupracujú a pomáhajú si, žijú v zhode medzi sebou i so svojim okolím.

Ako píše mnohí múdri ľudia – nie je vo svete hlavné, čo sa píše na prvých stránkach novín, kde sa prezentujú zvyčajne tí najdravší, ale činy skutočných ľudí, na základe ktorých spoločnosť žije a spolupracuje a ktoré často nie je ani veľmi vidieť. Skutočný život je život spolupráce, a tak to funguje aj v prírode a vďaka tomu spoločnosť vždy prežila a išla ďalej, dostávala sa na vyššiu úroveň. Na to, aby bol človek súčasťou takéhoto pozitívneho spoločného, potrebuje vedieť komunikovať, musí mať vzdelanie, musí sa riadiť mravnými princípmi. Etika je kľúčový prvok, aby človek prekonal napr. aj krízu, ktorá tu dnes je.

Na Slovensku je percentuálne veľmi veľa policajtov, ale aj vážňov – akoby sme boli spoločnosťou, ktorá je hodnotovo a mravne na tom zle. Máme trikrát viac policajtov na počet obyvateľov, ako má napríklad Fínsko s obdobným počtom obyvateľov. V počte trestancov na počet obyvateľov sme na šiestom mieste v Európe. Hovoríte tieto údaje o kríze hodnôt? Alebo o čom svedčia?

Myslím si, že u nás prevláda pomerne negatívistické vnímanie viacerých vecí, okrem iných aj procesov, ktorým sa hovorí reformy. V spoločnosti sa nastavia veľmi negatívna psychológia – bol tu komunizmus, teraz sa všetko prestavuje na nové pravidlá, bude treba veľa trpieť, odriekať si, atď. Je to veľmi negatívne videnie zmien. Medzi ľuďmi sa to neustále vznaša, narastá nervozita, pričom by to malo byť celkom inak. Mala by sa budovať cesta nádeje, optimizmu, príležitosti, lepšieho cieľa. Veď človek môže cestovať, môže pracovať takmer kdekoľvek na svete, má viac príležitostí, sancí uspieť a byť úspešným. Možno ísť študovať aj do zahraničia, možno slobodne využívať rôzne zdroje informácií... Spoločnosť a štát by mali podporiť každého občana, aby mohol maximálne využiť tieto príležitosti na svoje pozdvihnutie.

Môže byť trhovú ekonomiku etická?

Ekonomický model, ktorý je tu v súčasnosti, sa bude, nielen podľa mňa, transformovať na etickú trhovú ekonomiku. Etická trhovú ekonomika je jeden z konceptov, ktoré umožňujú zastaviť roztvárňanie nožnic medzi bohatými a chudobnými. V najväčšom futurologickom projekte Milénium etická

trhovú ekonomiku predstavuje jednu z pätnástich globálnych výziev a implementácia etiky do politického rozhodovania a ekonomických systémov bude umožňovať stabilnejšie fungovanie týchto systémov a väčšiu participáciu občanov na výsledkoch ekonomiky. Americká futurologická a ekonomka Hazel Henderson napísala knihu *Budujeme svet*, v ktorej každú vyhráva, kde uvádza, že v súčasnom globálnom svete musia mať všetci možnosť participovať na výhodách globalizácie. Ak to tak nebude, všetci prehrajú. Čo je teda etická trhovú ekonomika? Jej základom je rešpektovanie určitých hodnôt pri ekonomických aktivitách. Investor môže mať výhodu z dlhodobej stability prostredia, kde pôsobí, ktorá vyplynie z toho, že investuje do miestneho rozvoja, kultúry, vzdelávania, vedy. Ak sa snaží získať čo naj-

väčší zisk v čo najkratšom čase a investuje niekde na druhom konci zemegule do aktív napr. čiernej a sivej ekonomiky, môže sa mu stať, že domáce prostredie sa dostane do nerovnováhy a on bude mať problémy v takomto prostredí pôsobiť.

V dobrých školách je prajná atmosféra základom. Kooperácia vo vzťahoch je veľmi rozšírenou vecou. Na prelome tisícročí sa objavil v školstve zaujímavý fenomén – po prvýkrát v dejinách vedeli mnohí žiaci z niektorej oblasti (najmä informačných technológií) viac ako ich učiteľia. Povedané všeobecnejšie – prvý raz v dejinách bol žiak múdrejší ako učiteľ. V tú chvíľu sa nastolila otázka, ako má na takúto situáciu reagovať škola, ako sa má s týmito novými fenoménom vyrovnávať? Čo má byť vôbec úlohou školy do budúcnosti?

Škola vždy učila isté know-how. Učiteľ by mal byť dnes skôr, obrazne povedané, čosi ako guru. Guru je v indickej filozofii nositeľom tajnej či presnejšie neznámej náuky. Ak človek niečo nevie, guru mu to vysvetlí, priblíži, zoznámí ho s tým. Neznaleho veci usmerňuje, povie mu: tu máš desať kníh, preštuduj si ich, všimaj si najmä tieto momenty. Učiteľ tu nie je na to, aby nosil pria-

mu do hláv žiakov informácie, ale skôr aby predstavoval toho, kto žiaka usmerí. Keď má žiak obrovské množstvo informácií, učiteľ by ho mal v nich orientovať, pomôcť mu pochopiť, čo je hlavné, čo vedľajšie a súvisiačnosť javov. Školy boli v industriálnom veku budované ako nápravné zariadenia. Stanovovali sa prísne pravidlá na formálne veci – ako sa pohybovať po chodbách, ako sa prechádzať cez prestávky, ako dodržiavať ticho... Dnešná škola musí byť sústredená viac na vedomosti, na obsah vzdelávania. Učiteľia by sa mali viac orientovať na model, ako tomu bolo v antickom Grécku, kde mali mysliť svojich žiakov, svoje školy. Modelom bola staroveká akadémia. To dnes v našich školách chýba. Chýba sila autorit a osobnosti. Žiaci by mali byť pysní na svojich učiteľov, osobnosti, ktoré ich

Čo je teda vzdelanie?

To je vážna otázka. Sú to tie kopy vysvedčení a osvedčení o štúdiu či kurzoch, alebo zručnosti, vedomosti, ktoré nosíme v hlave? Veľmi dobre sa z futurologov vyrovnáva s touto témou spomínaný Alvin Toffler. Mal veľmi dobre preštudované, ako sa robia ci-vilizačné zmeny, a jeho služby využili vlády viacerých krajín. Tí, ktorým radil, ako Čína či Kórejská republika, a ktorí prijali jeho návrhy, boli napokon úspešní.

Možno by sme mohli venovať pár viet téme futurologie...

Roku 1932 mal spisovateľ Herbert George Wells, ktorý je dnes považovaný za priekopníka futurologie, čiže vedy o budúcnosti, príhovor, v ktorom povedal: „Existujú tisíce profesorov histórie, ale s minulosťou už človek nič nespraví.“ V jeho časech nebolo žiadne profesors, ktorý by sa venoval vedeckému výhľadu pre budúcnosť. Wells hovoril: „Človek by sa mal zaoberať budúcnosťou, pretože v nej bude žiť. Na každej škole by mala byť katedra budúcnosti či predviedania a mali by na nej pracovať vyskolení ľudia – odborníci na budúcnosť.“ Budúcnosťou sa treba systematicky zaoberať. Väčšina krajín, ktoré dnes idú úspešne dopredu, sa dlhodobou zaoberajú svojou budúcnosťou. Vo Fínsku napríklad pracuje okolo deväťsto profesionálnych futurologov a dokonca aj v parlamente majú výbor pre budúcnosť krajiny. Majú spracovaných množstvo výhľadových scenárov a pohľadov na svoju budúcnosť, na to, ako budú viaceré veci vyzerať.

Potrebujú aj školy svoju víziu, potrebujú takýto výhľad do budúcnosti školstva?

Jednoznačne si myslím, že áno. Spomínam som Čínu či Kórejskú republiku, ktoré majú takéto vízie a scenáre, čo im pomáha v dynamickom kvalifikovanom raste. Volajú to strategická vízia alebo strategická iniciatíva. Keď bola Kórea na úrovni Ghany, musel niekto prísť a povedať – nechceme byť stále na takej nízkej úrovni, treba, aby sme na tom boli aspoň tak ako európske krajiny či USA, a tak na tom robili. Strategickú víziu musí mať aj každá škola, každý jednotlivec musí mať svoju osobnú i profesionálnu víziu. Platí to aj v osobnom živote – máme predstavu o tom, že si založíme rodinu, chceme vychovávať deti, postavia si dom alebo že chceme urobiť vedecký objav, alebo niečo podobné. To by mala mať premyslená každá inštitúcia, či už je to základná škola, stredná škola, univerzita, alebo akadémia vied. Musíme vedieť, ako veci robia tí najlepší na svete, a musíme si povedať, či chceme dosiahnuť obdobné ciele a akými cestami sa k nim dopracujeme. Musí existovať človek alebo tím ľudí, ktorí rozmyšľajú vizionársky, a je dobré, ak jestvujú krátkodobé, ale aj dlhodobé vízie – čo sa dá urobiť za päť rokov, za desať, neskôr za pätnásť alebo za päťdesiat rokov.

Kde však zobrať takýchto ľudí, ktorí by dokázali napríklad v našom školstve predvídať veci na kratšie či dlhšie obdobie? Problém tiež je, že nedokážeme predvídať vývoj ekonomiky, ktorá je v podstate základným objednávateľom a odberateľom našich žiakov. Kde zobrať ľudí, aby sa prognostika v školstve, ale aj v celej spoločnosti vyzerala intenzívnejšie?

Problémov je, samozrejme, viac. Prognostika v školstve sa očakávala najmä od Ústavu informácií a prognóz školstva – a nielen štatistický výhľad vývoja počtu žiakov, ale aj príprava rôznych scenárov vývoja školstva v korelácií s rôznymi scenármi vývoja spoločnosti. Musíme rátať s tým, že sa zmenilo celé svetové a európske prostredie. Treba myslieť na to, že aj dnešný žiak bude mať otvorený európsky priestor na svoje zamestnanie sa. Ak budeme v školách kultivovať odbory, v ktorých sa žiaci vzdelávajú, vytvoríme absolventom šancu na širšie uplatnenie. V rámci Európskej únie sa vytvoril nielen pracovný silu, ale aj pre vedu a výskum oveľa širší priestor, ktorý máme šancu využívať.

V Európe je v súčasnosti okolo tristo veľkých medzinárodných projektov, do ktorých sa Slovensko vôbec nezapojilo. Akoby sme stále žili v zajať myšlienky, že sa máme starať iba o automobilový priemysel ako kľúčový element našej ekonomiky. V týchto medzinárodných projektoch sú mimoriadne aktívne mnohé postkomunistické krajiny i krajiny s menším počtom obyvateľov, ako máme my. S globalizáciou sa zmenilo celé európske prostredie a to, čo „produkuje“ školstvo a veda, sa môže uplatniť po celej Európe. Ak dnes aj niektoré odbory „produkovujú“ viac kvalitných absolventov, ako dokáže absorbovať naša ekonomika, tí si môžu nájsť uplatnenie na celeoeurópskom trhu. A takto môžu získavať trh aj pre Slovensko. Podľa mňa je chybou všetko striktne prispôbovať len súčasnej ekonomike. Slovensku ako krajine dnes chýbajú dlhodobé prognózy vlastného rozvoja, čo sa premeta do chýbajúcich vizíí jednotlivých odvetví. Budúcnosť je nepolitická, nie je ani práva, ani ľavá.

Hlavnými „revolucionármi“ súčasnosti sú predovšetkým vedci, vzdelanci a technológovia. To sú hlavní „fahňní“ každej spoločnosti. Informačný vek je spojený aj s tým, že spoločnosť už nefahňuje minulé revolúciári, sú tu noví. Ak chce človek lietať do vesmíru, ako dnes Čiňania, nemôže súčasne viesť spory a vojny na Zemi. Tie dve veci sa zásadne bijú a sú v rozpore. Mnoho súčasných tém musí byť nadpolitických a nadnacionálnych. Čím ďalej, tým viac musí človek spolupracovať a kooperovať, samozrejme, na etických princípoch a etickom základe. Keď viac spolupracuje, ide ďalej, ide nahor.

Čo by ste voja ako prognostik a futurolog odporučili ministrom školstva? Čo by ste navrhli nám, nášmu školstvu ako takému a súčasne odporučili našim učiteľom a školám?

Myslím si, že každý, kto je na poste ministra, by sa mal snažiť – aj vzhľadom na posledné výsledky PISA – o presadzovanie strategickú investície do školstva. Zvýšenie plátov učiteľov možno na dvojnásobok, najmä na základných školách. Bolo by dobré urobiť strategickú revíziu stavu školstva a následne jeho víziu, ktorá by nás približovala k tomu, aby sme zhruba do roku 2030 v oblasti rozvoja školstva dobehli vyspelé krajiny. Musíme sa pozerať na najlepších a snažiť sa dobehnúť ich, nepozerať sa na priemer a porovnávať sa s ním. Lebo potom by sa to mohlo podobať napr. bežcovi na olympiáde, ktorý beží ako priemernej pretekáři a nesnaží sa byť najlepším. Tu by sme mali zmeniť svoju filozofiu. Mali by sme si ako Kórejci urobiť svoju strategickú iniciatívu a pozdvihnúť školstvo a následne cezeň aj ostatné spoločenské sféry. Dôležité je školstvo odbytkratizovať a pevnejšie sa držať kľúčových etických princípo. Zdá sa, že školský projekt Milénium sa už „vyčerpá“, chcelo by to novú víziu aj s dlhodobým výhľadom. Malo by sa presadzovať, že veda, výskum a vzdelanie sú a budú strategickými prioritami číslo jeden. Samozrejme, naša realita a pozícia ministra vo vláde je iste ťažká, ale za tieto veci sa musí stále bojovať. Kórejská iniciatíva 577 je robená a realizovaná pod záštitou prezidenta a môže byť pre nás jednodušou, zrozumiteľnou a zaujímavou inšpiráciou.

Výrazne by sa mala podporiť naša aktivita v školstve a vo vede na medzinárodnej scéne. Tak ako chodí Čiňania a Kórejci po celom svete a analyzujú kľúčové výstupy, myšlienky na každej zaujímavej konferencii, by sme mohli zbierať dobré nápady a myšlienky aj my. Mali by sme byť aktívnejší, nie však formálne, ale so skutočnými krokmi a riešeniami. Podobne aj školy a učiteľia by mali aktívne sledovať progresívne veci, mali by premýšľať, čo a ako zlepšovať. A mali by mať na individuálnej úrovni i na školskej sfornulovnú víziu svojej práce a pôsobenia.